

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
14 Octombře st. v.
26 Octombře st. n.

Essé in fie-care duminéca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 42.

ANUL XX.
1884.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Nici o dată.

— Novelă. —

(Incheiere.)

Vine apoi însaș ȃia sftului George, ȃia veselilor. Totă Seliște, Galeșul și chiar și Tilișca cu mic cu mare se sue la Foltea. Vin pe urmă și țiganii cu lăutele, ș-apoi joc și chef de-ți ride inima de bucurie. Da 'ncă dar ȃce moș Mihiu cu ficioru-seu! Inșădar, că moș Mihiu nu-ți mai cântă de i-ai da un sac de galbăni. Venise și el cu Niculiță la Foltea căci de când i încă nu și-a uitat să mērgă. Dar ce n'a mai făcut, a venit fără fluer în șerpar. Nici nu-l mai rugă acum nimeni să cânte, că sciea tot omul, că moș Mihiu nu scie cântă decât numai din fluerul seu; ér Niculiță nu cântă, decât numai cu tată-seu.

Nu și-a dus moș Mihiu fluerul, fiind că eră tare supērat. Și cum nu? El, om de cinste, moșnean vechiu din Seliște — adevērat că nu tocmai avut să se 'n-buibe, dar ȃeu moș Mihiu nu răbdă nici odată fōme și nici dela altul n'a 'mprumutat decând i vr'o pața frântă — și totuș să-l hulēscă pe el o taiă-fugă de băețandru, că-i țigan. Și de ce? fiind că de inimă bun ce eră cântă și el din fluer din când în când, că i plăcea să vedă veselie la juni și 'ndestularea la bētrāni. Moș Mihiu nu cântă nimēru pe bani. El le cântă ómenilor din sat, fiind că i aveva drag, cu ei copilārise, între ei a 'mbētrānit. Și dec' ar fi stat numai să cugete vr'o dată, că unul dintre aceia, căror le cântă el de obicei il socotesce pe el și pe ficioru-seu țigan și-ar fi frânt flueru 'n doue și și-ar fi luat lumea 'n cap.

Așā moș Mihiu. Asemenea și Niculiță. Il durea încă batjocura și eră supērat, că dascālul de ce petrece tot cu Stana, dar totuș s'a otārit, pān' una mai alta a o pune la 'ncercare, a i face necaz. De se va necāji, i bine de ea, de nu, va fi bine de el.

De aceea la joc se arētā fōrte vesel. Jucā tot cu Chiva lui Mirea, se ferea totdeuna să nu ajungā prē aprōpe de ea și totuș când socotiā, că-l va vedē, priviā cu drag în ochii Chivei și chiuiā, de i creștea inima lui moș Mihiu, creșēnd că ficioru-seu i ér al taichii:

Astai māndra, care-mi place,
Cā me 'mbie cu pogace;
Dor de alta nu me māncā,
De-ar fi chiar dobā de pungā.

ÉR pe Stana o sāgetā atunci la inimā și 'ncepeau a i se 'mpleteci piciorēle, nu mai putea jucā. Trebuīā să se odihnēscā puțin.

Niculiță nu o perdea pe nici o clipă din vedere și de câte-ori li se 'ntēlniau privirile așā din depārtare peste capetele mulțimii Stana roșiā dar se uitā drept în ochii lui, ca și când i-ar ȃce: 'imi faci nedreptate Niculiță, eu nu port nici o vinā, te am drag ca ochii-mi din cap și te iert*, el își smāncea dārsos capul de cātrā ea și se perdea degrabā 'n vērtejul jocului: par că-l mână ceva necunoscut, par că nu sciu cum i pārea rēu de cele ce făcuse . . .

Bine, rēu, destul că și-a petrecut și Stana cu dascālul din Rod și și Niculiță cu Chiva lui Mirea.

Când pornire cātrā casā s'a 'ntēplat Niculiță împreună cu alți flēcāi să vine tocmai la spatele Stanii și a dascālului, care inodā multe verđi și uscate, ca să mai scōtā câte o vorbā dela ea. Niculiță erā tot o ureche și tremurā, nici ei nu scia de e; par că presimție ceva rēu.

— I frumos timpul și locul pe-aici pe la dv., — ȃise dascālul.

— Da i fōrte frumos, — respunse Stana intr'un tārđiu.

— Ce privelesce frumōsā! De a dragul să petreci p'aci!

— I tare frumos!

— Ș-apoi aerul cel limpede, pādurea 'nvērđitā . . .

— Da i frumos!

Așā nu mergea. O luā pe altā cōrdā.

— Eu din parte-mi pot ȃce, că mi-am petrecut de minune; dar dta?

— Și eu. Stana oftā. Ér Niculiță . . . se jucā cu māneca cāmeșii și mână i tremurā fōrte tare.

— Ar fi mers jocul de minune dar țiganii nu plātesc o cēpā, — inodā mai departe dascālul.

Lui Niculiță i se opri resufletul în pept.

— N'avem alții, — ȃise Stana tare și rāstit.

Niculiță erā tocmai în cālcaitul dascālului.

— Dar țiganii cei din rēndul trecut? Bētrānul cu ficio . . .

Nu se mai putū stāpāni. Tot sāngele i sāri 'n față. Sāri la el, il apucā de gāt, il luā în brațe și mi-l aruncā pe cōstā 'n jos, incāt când s'a oprit în vale, remase ghem locului.

Tōte aste s'au petrecut în clipā, incāt nimeni nu putea înțelegē ce s'a 'ntēplat. Vedeau toți pe dascālul în vale și pe Stana leșinatā de spaimā, ér pe Niculiță ca scos din fire stānd locului și privind când la unul, când la altul, vedeau, dar nu înțelegēau nimic. Numai Stana înțelegēse, numai ea sciea, dar ea sēraca erā leșinatā.

S'a făcut nevăduț Niculiță. Inședar îl căutau, nu i putea da nimeni în urmă. Unii credeau c'a trecut în România, alții că s'a băgat cătană și a pornit cu regimentul din Sibiiu la Viena, ér alții că s'ar fi călugărit.

Nu cunoscseau ei înima cea dréptă, ce sălășluia 'n peptul lui; nu-i cunoscseau firea lui.

Mânia ce i-a orbit simțirile pe un minut, n'a fost firéscă. Eră mai mult ca mânie, eră un vârtej de améțelă nebună ce-i răpi tótă judecata și ce-l împinse la pasul cumplit.

Niculiță fugi ca să aibă vreme de aș veni în fire și așa cu înima n'frântă cunoscându-și greșala să se pótă da legat în mâinile judecătoriei. Una. Er alta: trebuia să vorbescă cu taică-seu.

Eră o nópte 'ntunecósă, când se 'ntâlni cu bétrănul seu părinte. Așa i eră de greu, a da față cu acel om cărunt, care de durere, de supérare nu putea — dar nici nu avea la ce — să-l mai probozescă, nici să-l mângăe. Plângea bietul bétrăn ca un copil.

Niculiță s'a dat prins el ênsuș.

Er moș Mihu fluerașul, omul cel mai fericit din lume, ađi e cel mai nefericit!

III.

Dascălul după doué sêptemăni de suferințe își dete sufletul. Er Niculiță ședea 'n închisóre ca să pocăiescă de fapta ce sêvêrșise. Judecătoria cea mare îl pedepsi cu doi ani de 'nchisóre; ér el nici barem o vorbă n'a đis, n'a apelat, nu s'a plâns, ba a mulțamit judecătii, că i-a făcut dreptate.

Stana se uscă pe picióre. Și nenea Bucur venia de multe ori, fórte de multe ori la Sibiiu cu ea, colindând dela un doftor la altul. Dar nu-i putea ajuta'nici unul . . .

Eră într'o đi de marți, când veni érăș la têrg la Sibiiu cu taică-seu. Nenea Bucur se duse într'ale sale, ér ea porni pe ulița Gușteriții în jos. De s'ar fi uitat atunci cineva mai dinadins la ea, trebuia să se 'nspăimante, cum eră. Tremurá 'n tot trupul și par că voia să facă ceva, și nu putea. Se sbuciumá în sine ca omul din poveste, care stătea de-asupra unei prăpastii, răđemat de o créngă slabă, nescind ce să facă, ori incoce, ori incolo de s'a clăti, se prăpădesce.

Simțea ea, că n'o are s'o mai ducă mult așa; trebuia dar se vorbescă cu el. Da; să vorbescă anc' odată și póte pe urmă. Dar nu va puté! I s'ar rumpe iuima 'n doué vêđendu-l. Ce să facă?

Ah! inimă, inimă!

Dar rumpă-se! Cu un cés mai degrabă séu mai târđiu, e tot una, gândi în urmă. Și se ducea dintei repede, apoi mai încet și 'n urmă de tot încet, oprindu-se la fie-care pas. Se uită cu ochii lángeđi și posomorți p'aici incolo, dar de și ulița eră indesuită de lume, ea nu vedea pe nimeni.

La capétul uliții se coti în stânga și ajunse lângă o casă mare. Er casa asta nu eră ca celelalte, de aceea fórte ușor s'o aflii. Gratiile de fer ale ferestilor erau îmblojite cu scânduri, încat lumina đilii un putea intrá 'n lăcașurile din lăuntru, decát pe o crepătură, ce se află de-asupra între zid și scânduri.

Vai și amar de cei din lăuntru!

Stana se duse la pórtă și puse mâna pe zăvor. Pórtă eră 'ncuiată. Hurducă odată și eși nu potiraș d'ai cu căciule roșii ș-o întrebă pe cine caută?

— Pe Nicolae Corbea (asta eră polecra lui Niculiță). I-s scrá — trebuia să đică așa, că de nu n'ar fi lăsat'o să intre, și decát a fi iertat să grăesc cu el, să faceți bine să me lăsați la două vorbe numai. Pandu-

rul arétă cu degetul spre o ușă. Stana merse acolo; spuse domnului pe care-l află, că ce voesce.

Domnul bun de inimă zimbi numai, când i spuse că vre să intre la *fratele* ei; ér dup'aceea se vede că i se făcú jale de ea, căci o luă de mână și o duse peste mai multe coridóre și ușe 'ncuiate într'o odaie curățică. În mijloc eră o mész. Lángă mész stăteau doué scaune și câteva laițe de a lungul păreților. În lăuntru nu eră nimeni.

— Șeđ leliță, o să vină 'ndată, — grăi domnul și eși.

Se puse Stana pe scaun, dar nu putea ședé. Mănile-i tremurau, fața-i palidă se albi și mai tare, ér înima-i bătea de par că voia să spargă acela sin ce o ținea incuiată. Acum când eră în locul acesta simția numai tótă greutatea pasului ce a făcut. Cum o să dee față cu el? ce să-i grăiescă? cu ce se 'ncépă? Și înainte de aș puté de samă de tóte aste, ușa se deschise, ér ea cu țipetul de spaimă a omului ce calcă pe nesciute pe un șerpe — pică leșinată 'n brațele lui Niculiță, care o cuprinse, ca să nu cađă.

Degrabă își veni ér în ori și Niculiță o așeđă pe unul din scaunele de lângă mész, ér el remase stând în picióre dinaintea ei.

— Ce vrei, Stană? — grăi apoi. De ce ai venit?

Trecú mult pân' a-i puté respunde.

— Să te vêd. Să vorbesc cu tine Niculiță. Césurile mele-s numerate și dór n'aș puté muri, pân' a nu-ți spune ce m'apasă, și pân' a nu-mi cere iertare dela tine. Niculiță! eu sânt nevinovată. Te-am avut și te-am drag numai pe tine. Și dec' ai bănuít cândva de mine, nu mai bănuí acum . . . când . . . stau la gura . . . morméntului. Értă-me, értă-me, că-s nevinovată!

Lacrămile o năbușiră.

Niculiță eră galbin, póte și de intêmplarea neașteptată, dar mai mult de ticăloșia temniții, care părea că-i stórse tot sucule de viétă din trupul lui, așa supt eră la față.

Eră și el tare tulburat. El a cređut, că Stana l'a fi uitat cu 'ncetul, séu că nici nu s'a gândit vr'odată cu cuget bun la el și pân' o să scape el, se va fi și măritat. Și cum nu? Ea: fata lui Bucur . . . ér el: Niculiță un biet de flueraș, un rob. Par' că nu-i viniá să-și cređă urechilor. Eră dar și el tulburat, fórte tulburat, așa încat nu scia ce să grăiescă.

— Értă-me! értă-me!

— Stană! eu n'am ce să te iert, — grăi într'un târđiu, — fiind că tu mie nici un réu nu mi-ai făcut. Tot réul, ce m'a ajuns, chiar eu mi l'am făurit; ba ancă și ție eu ți-am stricat . . . Să me ierți dar tu Stană, și așa pedépsa închisorii va fi înaintea mea o dréptă resplată pentru păcatele mele . . . Du-te cu Dumneđu . . . și uită cele ce s'au intêmplat . . . Tu ești ancă tineră, avută poți să ajungi ancă bine în lume . . . Eu? un biet de rob urgisit! . . . Lasă și uită tóte! . . .

— Să las, să uit? Și tu imi grăesci așa?! . . . Nu pot. Nu las și nu uit . . . Aibi grija Niculiță! căci dela cuvintele tale aștept tot: osindă ori iertare . . . Nu me osândi și lase-mi barem nădejdea, căci numai ea me mai póte ținé vie!

— Acum nu pot Stană . . . Acum nu . . . Altădată . . . Vino altă dată . . . Să me gândesc . . .

— Nu, Niculiță! . . . Acum séu nici odată! . . .

— Să me gândesc . . . să me gândesc! . . .

Ea căđú la genunchii lui:

— Ertare! ertare! Nu me osândi!

Atâta dragoste! Așa o înima! . . . Nu, nu putea s'o strivescă! . . . El, un ticălos, care purtá ênsuș vina la tóte! Nu, nu.

Dar tot se mai socoti puțin.

— Stană! trasu-ți-ai tu samă de tóte? Tu: fata lui Bucur, eu: ficiorul fluerășului, cu vieța pătată și robít?! Ce a ție taică-teu și maică-ta? Ce ți-ar ție cugetul teu? Puterea-i tu trăi supt un coperiș cu un om ca mine, blăstemată póte chiar de părinții tei?!... Grăesce!

— Mi-am tras samă de tóte și n'am să me pocăesc de nimic Niculiță! — respunse ea cu hotărire.

— De-i așa Stană; nu ne va despărți, decât Dumnezeu.

El o strinse în brațe și o sărută.

— O! vom fi fericiți odată, fórté fericiți!

— Nici odată! — sună un glas adânc și năbușit, ce îi băga fiori în vine.

Se desfăcură unul de altul spăriați și priviră într'acolo d'unde auđise grăind.

Eră moș Mihi. Nins de căruntețe, bătrân de supărare și umilit de suferințe.

— Âncă și asta! Vai de voi bieți nenorociți! Vai de voi!

— Nu, nu. Noi vom fi fericiți și dta asemenea nene Mihi!

— Nici odată, nici odată!

Cuvântul acesta îi săgetă pe amândoi prin inimă. Nu întrebă nici unul: de ce și cum? Par că înțelegau, par că o presimțiau c'asă o să fie.

Moș Mihi sciea ce grăesce.

Bucur să-și dea fată după un rob ucigaș, după un sărântoc?! Nici odată! Și de-ar fi fost la aceea: el Mihi, el taică-seu nu-l lăsă să se 'nsóre, ca să n'aibă cine moșteni rușina, pata robiei dela un tată ucigaș.

Dar moș Mihi avea ochi fórté ageri. Fața cea galbină, mânilé uscate, glasul acel răgușit, sunt presemnele unei bóle cumplite, care stórcé vieța din om. Stana avea acea bóla. Jalea, supărarea i-au făcut-o. Destul că o avea!

Și de aceea tăcú moș Mihi; de aceea nu mai ție nimic.

Le-a dat numai să 'nțelgă. I-a pregătit la nenorocirea cea mare, ca atunci când va veni — să nu-i apuce pe nesciute.

IV.

Biéta Stana!

Se duse amărită și veni ca vai de ea. Un cuvânt grozav îi sună mereu la urechi!... Un cuvânt, o vorbă trecătoare, care ucide, care îți inveninează vieța, îți stinge și cea de pe urmă rază de nădejde! Voi să nu auđă acel cuvânt, voiă să cređă că nu e nimic, nimic... numai o nălucire... un vis... dar nu putea. Când cu inchipuirea ei inferbintată is zugrăviá fericirea viitoare, niște ție mai bune, niște ție mai frumoșe... atunci i se iviá acel bătrân ca un duh neprasnic, și par că-l auđiá cum ție: „Nici odată“!

— O! Maică Précurată! dar n'am nici o scăpare... Vorba aceea m'alungă... Afei inaintea icónei tale cad. Sânt eu nevrednica róba ta. Curătesce-me, scapă-me de acesta părere, de acesta nălucă, spaimă, ce me alungă...

Nu-i scăpare: Nici odată!

Tot așa de un an și șese luni! Din aiurări în aiurări, care o apropiau și mai tare de ceea ce fugiá.

Cumplita bóla de pept, care n'are leuire, o legă de a se stinge. Și luminarea vieții i eră aprópe, fórté aprópe de a se stinge.

Mai de vreme să fi vorbit cu Niculiță, numai cu o lună, două, atunci eră âncă nădejde; acum bóla mi-i o mai putea scóte nimeni!

Și-i un lucru grozav, când simți, când scii că ai

să mori, în flórea vieții; atunci când norocul îți zimbescé, când ești aprópe de a fi fericit.

— Sfântul Gheorghe!... Mamă!... e mult pân' la sftul Gheorghe?

— De ce me întrebi, Stană? de ce me întrebi?

— Vreu numai să scú, mamă... să sciu... la sftul... Gheorghe... atunci...

Și 'ncepú a tuși de nu mai putú grai.

Oh! chinurile iadului nu pot fi mai cumplite, ca durerea mamei, ce-și vede copilul, adeca tot ce are mai scump în lume, în truda morții, luptându-se pentru vieța, cu mânilé 'ntinse cătră ea cerându-i ajutor... și a nu-i puté ajutá nimic... țieți numai, să ve ferescă Dđeu.

La điuá sftului Gheorghe scăpă Niculiță din închisóre.

Presimția ceva réu și viniá rápede, fórté rápede, cu péléria pe ochi ca să nu-l cunóscă nimeni. Ii eră rușine de ómeni.

Vai de el!

Viniá, fugiá, alergá.

Un cuvânt, o vorbă rostită de un tată bătrân, iubitor și nenorocit, pe care el l'a adus la ticăloșie, rostită într'o clipă de fericire, tainic, adânc, prorocitor de un om, ce nu vorbiá în vânt, de un om care și-a dat mai nainte bine samă când i-a spus că „nici odată“.

Se grăbiá, ca să nu se 'mplinescă.

Însădar. Eră pré târdiu.

Clopotele bisericii celei mari sunau așa de jalnic, așa de sfășietor!... O fată tineră, o fată frumoșă!... Da; eră ea... Murise în dimineața aceea...

Dđeu s'o erte! Dđeu s'o erte!

* * *

Ađi la Foltea șed doi sáhastrii. Unu! bătrân, gârbov și altul mai tiner. Se nutresc cu rădęcini și póme ce cresc prin pădure. Beutura lor li-i sfânta apă a isvorului. Điuá, nóptea, érna, véra ei se rógă mereu. Bătrânul pentru cei vii, ficioru-seu pentru odihna morților...

— Domnul a dat, Domnul a luat. Fie numele Dlui binecuvântat, — ție moș Mihi cu un glas tremurând.

— Amin, — i respunde Niculiță sărutând crucea Domnului.

Nădejdea lor e în El!

Și El i va milui!

Virgil Oniți.

N e g r i a d a.

— Epopeiá națională. —

Partea II.

C Â N T U L I X.

(Incheiare.)

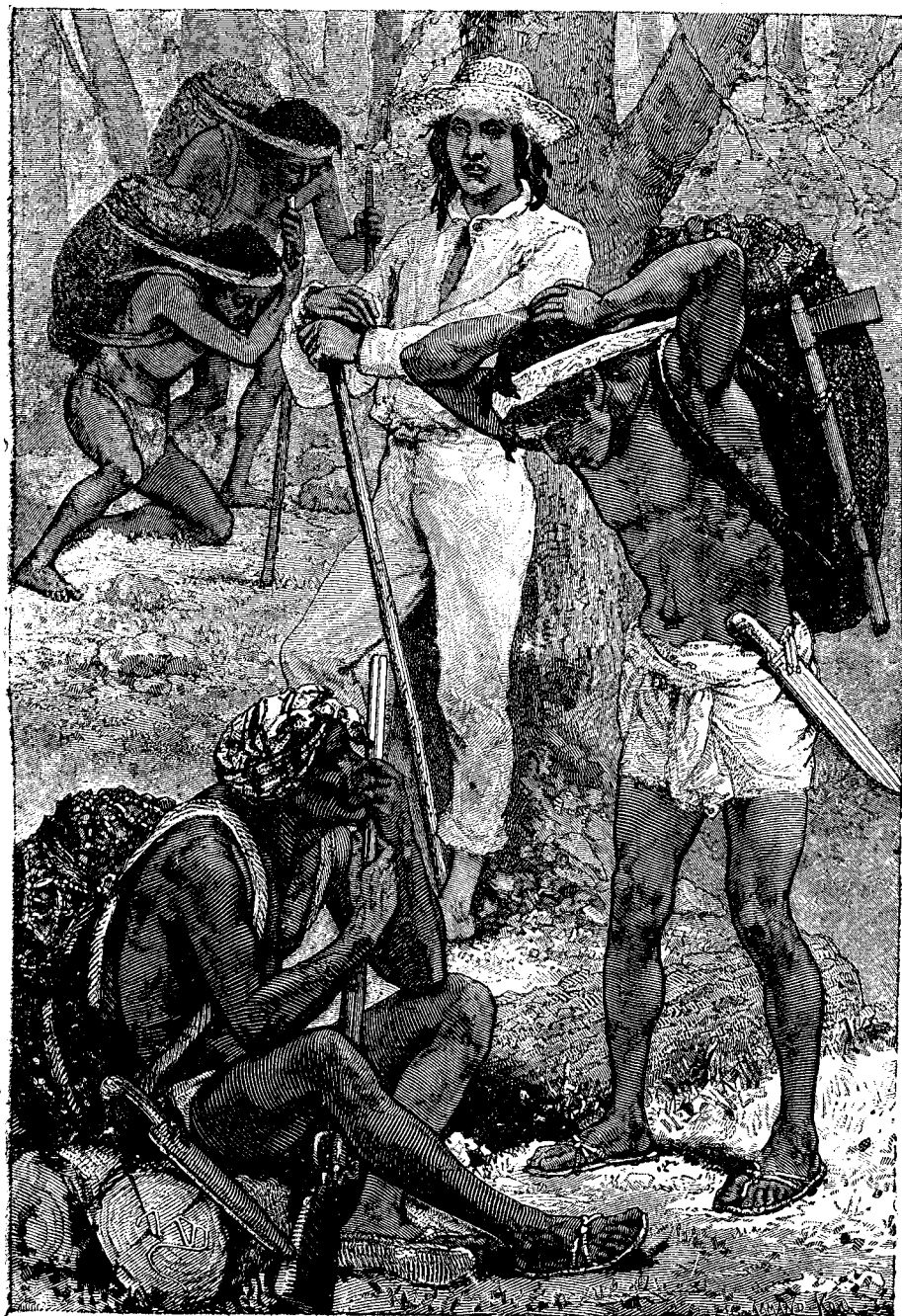

Er Negru 'nfrânt se 'nchină și peptu-i crunt se bate

Și lacrimi arđetóre schinteiá și roind;
S'apropiá-apoi d'alésă-i, săruturi infocate
Pe frunte i depune, copiii 'mbrățișând
De mii de ori i stringe, de mii de ori i chiamă,
De mii de ori sărută a' feței stinse flori.
Minuni nemuritoare! d'odată fii și mamă
Se par că se 'nvióră: așa dalbele đori,
Ce-apar întâu în ceruri cu fețele pálite,
D'a sórelui suflare incet-încet s'aprint,
Și rosa primăvéra la rađele-aurite

Tojosă se desfioă ca focul rumenind.
 Er Negru-și amintese, că flórea minunată
 Cu care-l deșteptase l'al Ielelor palat,
 D'atunci la sine-o pórtă in sin înfășurată :
 O scóte și-i atinge, Moș-Albu cum l'a învățat,
 Și toți din amortire încep lin se resară . . .
 D'odată ca d'un suflu făciile se sting,
 Se 'ntunecă prin sală, o vijeire-amară,
 Suspine, țipet, vaer, simțirea 'n sin i string,
 Un vânt s'aude 'n codru vind cu 'nfiorare,
 Din rădăcini, din trunchiuri copacii părăia,
 O negur' orbitóre, cum cade jos pe mare,
 Pământ și cer și codru d'odată le 'nveliă.
 Dar vuetul in urmă începe să s'aline
 Și incet-incet și ceta ingiur a se rări,
 Și lumea se deschide cu palide lumine,
 Căci ênsuși sus in ceruri și sórele pãli.
 Er Negru când se vede, nici urme de palate,
 De Mira, de vederea ce-atât l'a sfășiat !
 Supt umbra unui arbor cu ramuri resfirate
 Ședeau in érbă verde Roman și el culcat.
 Eră junimea, care in umbră la recóre
 Cu dalbele feciore in hore s'au răpit,
 Și se 'nvértiau ca para in focuri ardétóre,
 Și ochi in ochi și sinul de sin băténd lipit,
 Simțesc că cele dalbe ca aerul ușóre
 Le per din mâni și 'n arbori și 'n riu s'ascund și rid.
 Și tie-care 'ntorse la locu-i éráși flóre,
 Și undele și arbori la tóte se deschid.
 Er Negru cornul sună și junii toți s'adună,
 Și dice lui Mestecân : „Măestre săgetar,
 Pe Olt ênsus te-avéntă cu ceta ta nebună
 Și la strimtori așteptă ; de vine vr'un Maghiar,
 Peste-ale vóstre trupuri ei vor puté să trecă !
 Grai, cu-ai sei Mestecân o iă pe Olt insus,
 Eră Roman și Negru cu a lor mulțime plécă,
 Și 'ntr'un minut departe in zare au apus.
 Moș-Albu intr'astea încă cutrieră și scólă
 Din Milcov pân' la Nistru, din sus și din joseni.
 Pe campuri și pe plaiuri alérgă spada golă
 Și buciumele chiamă la luptă pe moșneni.
 Dela Orcheiu, Soroca, Teghina pădurósă,
 Ca valurile duse d'un ager vânt pe mări
 Alérgă pe cai negri cu cóme lungi, stufóse,
 Cu aripi la picioré și vii schintei in nări ;
 Merlan, Coroiu și Flóreș, seménători de mórte,
 Cu sulți cât catargul i pórtă 'n bătălii.
 Dela Hotin alérgă Romașcu ales prin sórte
 Cu-o mie, care pune și ține pept cu mii.
 Din Câmpu-lung cobóre Tălpan cu sprintenime,
 Corbanul dela Pétra cu ținteși săgetari,
 La brău lucióse junghiuri, focóse 'n agerime ;
 Er Albotă din Vrancea cu cruđii sei lánceari.
 Dela Bêrlad se scólă Movilă, frunte lată,
 Purtând alese cete cu spadă și arcan.
 Și toți veniau ca lupii cu inimă 'nsetată
 Să-și sare-odată dorul cu sângele lui Dan
 Er Dochia vėđendu-i cum toți se ridicară,
 Cum nu putu nici Samba pe Negru 'mpedecă,
 Cum toți spre Dan alérgă aprinși d'a luptei pară,
 Turbată de mânie crișniă și tremurá.
 Se scólă și ca vântul spre međa-nópte-alérgă
 Cređénd aici in urmă să-și afle-un ajutor,
 Pe Negru și-a lui viță de pe pământ s'o ștérgă
 Și numele să-i stingă și 'ntregul viitor.
 Se 'ntind aicea lacuri cu apă négră mórta,
 Și codri deși de trestii, de stuh și de mohor
 Și șuerând prin lacuri bălauri mii se pórtă,
 Și liliaci prin aer foiesc spăiméntător,
 Er sórele p'asupra când trece 'ngălbinesce
 Și fața-și invélesce, atât e de cumplit

Și aer și vedere ! Și cerul cât creșce
 De aerul de mórte e negru și 'mputit.
 In mijloc se ridică palate spăiméntóse
 Cu ziduri afumate de hirce omenesci
 Și coperișe 'nalte de fluere-olănóse,
 Er scările din șire și brațe fecioresci.
 Să nu veđi nici in visuri ! Și tóte se 'mpreună
 Prin negre coborișuri cu iadul fioros,
 Prin care unii p'alții se caută și 'mpreună
 S'ajută să culégă ce 'n lume-i mai frumos.
 Aici își are Ciurma horenda sa ședere !
 Și ea domnesce 'n mijloc in marele palat,
 Er noue-deci-și-noué copile, ce 'n plăcere
 Cu Criveț le-a dat viétă, ingiur și-au ridicat
 Palate mai micşóre asemenea clădite ;
 Și locuesc și-aicea și 'n hăul sub pământ.
 Venind aici Dochia, cu mânilé 'mpletite
 Geménd așá se rógă cu plângeros cuvént :
 „Îți vei aduce-aminte, mărétă sorioră,
 De vechia Babă-Dochiă și paza din Carpați,
 Căci abâteai in cale la mine-odinióră
 Și te 'ndreptam adese prin codri neâmblați.
 De mult de când acuma nu-mi abátuși p'acolo,
 Cât vâi și câmpuri astăđi de ómeni s'au implut
 Și-au străbătut chiar munții, cât eu d'acum incolo
 Repausul, puterea și 'n munți mi le-am perdut.
 O ! vină și-i culege, că prada-i minunată !
 Așá grăi Dochia cu suflet amărit,
 Er Ciurma cea clonțată, sbărcită și uscată,
 Cu pérul lung pe óse cu șerpi impleticit,
 Ringind de bucurie pe Băltăreț il chiamă,
 Fugarul ei măestru din păpurosul crâng,
 Cumplită făcătură, să nu-i auđi de famă ;
 In loc de pér pe trupu-i mii șerpi se 'ntind, se string.
 Mii vipere in cómă ținșesc venin din limbă,
 Și șueră, se mușcă, se 'nspumă, se 'mpletesc.
 Incalecă Clonțata, și 'n plângere se schimbă
 Pământul p'unde calcă cu murgul ei șerpșec,
 Câmpiele se uscă și codrul se sfrunđesce,
 Și ómeni, paseri, fiére, cad mórte la pământ,
 Și spini resar in urmă-i și lumea amuțesce,
 Și după tótă urma se cască un mormént.
 Când vede Cosinziana venind cea spaimă, Ciurma,
 Alérgă dreptul Austru in muntele Balcan
 Și-i dice : „Fét Austre, ridică-mi-te-acuma,
 Căci étă Ciurma vine pe murgul seu șerpan.
 Tu singur ai putere, de tine numai pere,
 Și 'n codri sei de trestii se 'ntórce clánțenind“.
 Așá grăi, și-Austrul se 'nalță cu putere
 Prin codri și prin câmpuri vind și spulberând.
 Clonțata când il simte, in fugă spăiméntată
 Se 'ntórce și s'ascunde in codrul trestios.
 Er Dochia la suflet infrântă și sfărmată
 Așá grăesce 'n sine amar și dureros :
 „Și ce, din tóte-acuma nimic nu-mi mai remâne ?
 Nimic, vai, chiar nimica, decăt să m'umilesc
 Și să me 'nchin acelor de unde-amaru-mi vine,
 La negrele Ursite ce-atâta me uresc
 Și tóte-a' mele đile le chinue cu sete !
 Dar să le 'nșel eu numai, de ce să nu me 'nchin ?
 De nu te 'nchini in lume ești dat mereu pe bete !
 Me 'nchin . . . odată macar eu setea să-mi alin !
 Așá-și grăesce șteși, ca volbur' apoi plécă
 Și-alérgă la Ursite pe celu-alalt téréș.
 Ajunge-aci 'ntr'o vale secretă, tristă, sécă ;
 Și aerul și fața trag tóte-a țintirim.
 Cu cât ea 'naintéză se 'ntunecă mai tare,
 Și 'n urmă merge. merge nimic ingiur vėđénd,
 Prin desul intunec i-apare-o arétare
 Intr'un vestmént de stele, și mâna-și intinđénd
 Prin locuri fără cale la un palat o duce,

Adunători de cauciuc in Daria.

Ce nu-l vezi din afară și crezi că nici n'ar fi,
Intrând însă 'n lăuntru ca sórele strălucé.

Aici venind Dochia pe tronuri sus zări
P' Urđana 'n haine negre cu rose 'ncununată,
D'a stânga Data 'n albe, pe frunte veșteđi crini,
La drepta 'n rosarie Orénda aședată,

Cu verde mirt pe tēmples amestecat cu spini.
Adânc se 'nchină Dochia și lacrimând grăesce :

„A-totu-vingătóre, și-aici și pe pământ,
Pe care de când lumea trăesce și ălesce
Amar ca mine nime din căți au fost și sânt
Și-or fi pân' ne vom stinge cu toți ca o părere,
Amar ca mine nime, ah! nime v'a simțit —
La voi alerg acuma infrântă de durere,
Eu Dochia cea bētrână, ce-atât voi ați strivit.
D'ajuns acum ve fie! Ve rog întēiu și 'n urmă,
Să nu lăsați Românii nici când a să 'ntruni! . . .”

Și lacrimi și suspine d'odată graiu-i curmă,
Și ingenunchind așteptă ce ele-i vor ursi.

Ursitele să 'nalță in scaunele-aurite,
„Și-acum, Orénda ăice, unirea nu va fi!
La cei de peste Milcov alt domn se va trimite,
Cei-lalți in lanțuri încă uitați vor suferi!”

Grăi. Dochia plécă cu sufletul in doue,
De jumătate numai respunsul i-a plăcut;
Căci tóte de s'ar stinge și-ar nasce-o lume nouă,
Etern nu să desface ce-Ursitele-au făcut.
Er Sórtea, ce d'asupra pe coperiș pândesce
Și ascult' a lor voință, s'ardică falfăind
(Căci și ei mult i place vr'un réu când să ursesce,
Și-ajută cât se póte să fie mai curénd!)

Și-alérgă la Moșu-Apeș, ce 'n pescerea adâncă
Colo la méđă-nópte domnesce in Carpați.
Șiróie, vâi și riuri, ce es de pe sub stâncă
Și-adapă lunci și plaiuri și câmpii seménați,
D'aici pornesc cu tóte, cum domnul lor le mēnă,
Mai mari, mai micutele, mai line séu mai vii,
Și-acuma blând adapă, acuma tóte mēnă,
Și vâile floróse le schimbă in pustii.

Venind ácea Sórtea din graiu așá grăesce :

„Ursitele, Mosu-Apeș, îți ăic prin mine-așá :
Să scii d'acum 'nainte, că tot ce locuesce
Intre Milcov și Nistru aci vor remăné,
Și n'au acum să mérgă cu Negru să-s'-unéscă,
Căci lor la toți ácea un alt domn va veni,
Er ție-ți lasă 'n grige așá să se 'mplinescă
Și neschimbat să stee cât ele vor voi”.

Așá grăind să duce. Moșu-Apeș chiamă 'ndată
Milcov și mi-i ăice cu graiul apésat :

„D'acum 'nainte, Milcov, când vei vedé vre-odată,
Că peste-a' tale țermuri voiesc imprumutat
La timpuri să s'-ajute séu chiar să se unéscă,
Tu Dunăre 'ntre dēnșii turbat să te ridici,
Și să-i desparți d'olaltă, să strigi cât s'asurđescă,
Nici vorba să-și audă; ér, când ei inimici
Se vor sculá asupra-și, tu undele-ți ascunde
Și lasă-i unii l'álții să tréccă ca p'-uscat.
Și étă chiar acuma, grăbesce-a' tale unde,
Cu Negru să s'-unéscă cu toți s'au ridicat”.

Așá grăi; Milcovul aprins de turburare
Plécă cu-a' sale unde vuind și vijeind;
Copaci și stânci din cale-i smulgând in revérsare,
Câmpiele cu spaimă l'astăptă gâlbínind.
Când cetele fugóse s'apropie de maluri,
El Dunăre turbată curgea și volburá,
Și étă dintr'odată din turburile valuri
Vértegiu cât pisc de munte cu 'ncetul se 'nalță,
Vértegiul se desface și-un monștru se ridică . . .
O barbă cât o silhá pe sin i se vérsá,
Și răděcini și ramuri și prund din barbă-i pică.
Cu-un brad, strămoș de codru, turbat amenință,

Și fulgerând din ochii-i prin genele sburlite
Ca tunetul de véră vuind așá grăiá :
„Eu sânt aici Milcovul! Ne'nfrantele Ursite
M'au pus să stau de pază. Ve strig a ve 'ntorná,
De nu, vedeți, ácea ve 'nghit in aste valuri!”
Grăind să lasă 'n unde mereu amenințând;
Vértegiurile 'ndată se 'nalță peste maluri
Și 'ncep să se reverse vuind și spumegând.
Ei spăimēnțați cu toții încep napoi să fugá,
Er valurile 'n urmă se vérsá cutropiud;
Abiá pe niște deluri s'adăpostesc in fugá,
Dar undele sub ele se 'nieptá sđuđuind.
Și opt ăile 'nchiate ácea ei áșteptá,
Dar undele ne'nfrante mereu se revérsá;
A noua fie-care la casa lui se 'ndréptá.
A Dochiei voință așá i se 'mpliniá!

Dar nu 'ndeșert la Unguri se rógă Limbă-dulce
Lăudând frumșeța țerii și țera inchinând
Căci nu-i nimic pe lume mai mângaios și dulce
Ca bunul și mărirea să-ți veđi mereu crescând.
Er cel ce-atunci la Unguri ăinea puterea 'n mână
Iși adunase óstea să plece la răpit,
Véđénd cum ins' o țérá i vine și se 'nchină,
Mai auđind de Negru, temut și urgisit,
Că vré să-și pun' acolo de nou a lui domnie :
Și fala și turbarea in suflet i s'apřind,
Și plécă cu-a' lui cete arđénd de bucurie,
Că prad' o nouă țérá și-un vechiu dușman il prind.
Dușman și țérá, tóte chiar fără le vedá,
Ei le ăineau ca 'n mână și puse sub picior,
Atáta ei in sine le place să se 'ncredá :
Un singur ăeu e 'n ceruri și-acela-i tot al lor!
Așá el cu-a lui óste Ardélul il pătrunde
Și la Cibin ájunge și cetele 'mpărțind,
Pe Olt injos o parte trimite să s'afunde,
Er a'ta trecând Oltul s'apuce 'nsus mergând :
Și-o cétá să se iee dup' a' lui Negru urme,
Er alta să cobórá pe Prahova injos,
Cređénd cu-o lovitură puterea să i-o curme,
Luându-l dintr'odată din cóste și din dos.

Dar Riscogel și Negru intr'astea se 'ntorsese
Și Dan véđénd puterea ce-asupra-i s'a 'ntrunit
O nouă măestrie se pune să intreșá
Și timpul să-l delunge pân' soți i-or fi venit.
La Negru soli trimite și-l rógă să-i vorbésca;
Și 'ntre oștiri la mijloc ei amēndoi pășesc
Și Dan cu fața dulce începe să-i grăiescă :

„Pécac să se mai verse atât sânge frățescu!
Și pentru ce? Chiar numai ca d'astáđi inainte
Óri tu ori eu in țérá domnind să remānem.
Ai mei și-ai tei cu toții d'o mamă-s și-un păřinte,
Și pentru-a' nóstre pofté, ce? noi să-i semēnām
Semínța morții 'n câmpuri? S'alegem fie-care
Din óste câte șépte, și māne toți luptând
In țérá domn să fie acel ce-a fi mai tare,
Er cel invins să éśá pământul părăsind”.

Er blānde-le-i cuvinte când Negru le aude
Iși ăice : „Simte stéua că 'ncepe a-i páli!
Dar bine, să se curme atátea sânđiuri crude,
Și fie cum voesce, curat de va voi.
Cu-a' feților mei brațe și-a ceru'ui voință
Invingerea și țera a' nóstre māne-or fi”.
Erá lui Dan i ăice : „Să fie-a ta dorință
Și 'n plin așá să mérgă curat cum vei voi!”
Er de prin vâi intr'astea se 'nalță nóptea lină
Recori și bóre dulce prin aer revérsând,
Și codri și vălcele și câmpuri tot s'alíná,
Și numai sus in ceruri stau stelele sclipind.
Er Negru chiamă 'ndată și lui Troian i ăice :
„Troiene, plécă 'ndată, te-așéđá 'ntre Oráți,
Căci incurénd p'acolo se póte să le pice

In ajutoriu Maghiarii selbatici și sumeți ;
Tu Negoită, du-te și-așed' a ta putere
Dinsus d'a mea cetate d'asupra pintre stânci*.
Așa grăind, ei năptea sub umbre și tăcere
Cu cetele s'afundă prin văile adânci.

Ar. Densușian.

A r d é l .

— Studiu limbistic celtic. —

IV.

Schimbarea lui **d** în rădăcina ard.

a) D se schimbă în s, și în modul acesta din ard se formeză : ars, ers, ors, urs ; și s adese ori ș ; b) D se schimbă în t, și astfel din ard se formeză : art, ert, irt, ort, urt, mai departe t trece în ț, și se formeză : arț, erț, irț, orț, urț ; c) D se schimbă în z, (đ) și atunci se nasce : arz, erz, irz, orz, urz. Acest z, în unele limbi e identic cu ț. În fine, și aceste formațiuni primesc — în parte mare — aspirațiunea prin h. Tote aceste cuvinte au înțelesul original a lui ard.

a) *Ars, și asociatele lui.*

Ars la Persii vechi, domnitoriu, cel pus înainte, în frunte ; *Arsa* și *Arsia*, riu în Gallia cisalpina ; *Arsa* doue orașe în Spania ; *Arsacia* oraș în Media, spre apus la muntele Elbrus ; *Arsago* loc în Lombardia ; *Arsamata* provincia veche în Armenia (din arda, ăra mosata din mas mos del și iath pregiur) *Arsakes* a fost în Orient numele familiei domnitoare, și anume a regilor Parthici, și se esplică : *ars* mare, ak spada, es om, bărbat ; *arsa* a însemnat demnitatea regescă ; *Arsames* fiul lui Dariu ; *Arses* rege în Persia ; *Arsanias* riu în Armenia, *Arsen* riu în Arcadia, *Arsia* silva, pădurea *Arsia* dela Veji spre nord cătră Roma ; *Arsisse* loc în Franca, în vechime *Arsicius*.

Arsele munte în j. Buzeu, e forma ard-el ; *Arsele* schit în j. Fălciu ; *Arsache* sat în j. Vlașca, aci e del de 2540 de stânjini și o numire veche Parapan (bar del pan din ban nalt) ; *Arsa* munte, nălțime, che = cae locuință, deci *Arsache* însemnă locuința pe del, pe nălțime. *Arsanca* sat în j. Vâlce ; *Arsura* sat în j. Fălciu, ur e aci cât : ar, er, ir, ur, nalt ; *Arsuri*, numire veche lângă Cobie în județul Dâmbovița. Nu e idea la ardere, ars.

Orsberg în Breisgan, *Ors* munte, și berg tot aceea ; poporațiunea noua a repetit înțelesul vechiu. *Ors* munte în j. Vâlce. *Ourson* alsoi la Greci, ce e *Arsa* silvia din Etruria.

Ursa, (ați Ossum) oraș în Spania Baltică. *Ursel*, în vechime *Ursalla*, la piciorul muntelui Altkönig ; *Ursenthal* pe muntele mare Gotthard (got din coed = cod, de unde cod—ru, c în g. got pădure, hard e ard, munte) latinesce s'a numit ursaria. Acăsta arătă, că forma urs alătura cu ard, e foarte veche ; ăra muntele întreg la Romanii vechi s'a numit : Mons Ursinus ; aci un riu *Ursa*, ați Reuss.

În România sunt : *Ursani* munte în j. Vâlce, (an e diminutiv), pentru că muntele său nu e mare, său în vecinătate este altul mai mare) ; *Ursóie*, munte în jud. Prahova, și altul în Buzeu, oie său din oill pétră, stâncă, deci stâncă naltă, său din ol (al, el, il, ol, ul = mare, nalt) forma augmentativă. *Urs*, mocirlă pe un del, la otarul Moldaviei spre Bugeac. Cu rădăcina urs sunt multe numiri de localități, deci toate, încât sunt pe nălțimi, purced dela ard, și nu dela animalul : urs.

Acuma ars cu aspirațiune, rămânând s môle său strămutându-se în aspru : ș ce la Nemți se scrie cu :

sch. Harschberg (harș) delul harș lângă Schwarzenwald în Würtembergă ; Heersberg în Argau ; *Hirschberg* (Hirș) del lângă Grossalmarode în Hessen. *Hirsch* nemțesce însemnă cerb, însă Obermüller deduce din, ard format în irs, cu aspirațiune : hirs. *Hörselberg* lângă Eisenach spre nord, un munte mare și pleșug. Aci ăra e forma Ard-el în Hörs-el. De aceste formațiuni sunt mai multe, dar din adins am adus numai numiri de deluri, de munți. La noi a, e, i au trecut și în ă, astfel Hărșa în j. Prahova, Hărșesci în j. Arghis, Hărșoveni numire veche în Vaslui (scrise după Frunțescu) ; *Hirșova* lui Meleghegi (mael del, eg din aighe precum s'a arătat la Meleghegy ; ov din oibh curte, îngrădire, locuință.

b) *Art cu asociatele lui.*

Art la Persii vechi mare, om mare, erou ; arth la Irlandezi, nobil, înălțat ; art la Irl. pétră, stâncă ; artach (artas) petros stâncos, și fiind că stâncă e del, delos, muntos ; *Artas* la Japigi domnitoriu, principe după Thucidides ; *Artas* în Palestina oraș lângă muntele Herodium ; *Artabrii* popor celtic în Spania lângă munții Cantabri în nordul Spaniei spre marea atlantica, din arta nalt, br — del, munte, i locuitori, ómeni. *Artabrum* cap de munte în Cantabri, ați cap Finistere art, artan la Turci, ce e pedésupra ; arta la Turci tare, fôrte, pré ; artmak la ei, a fi superflu, a fi desupra ; artaga la Tatarii, Calmuci și Mongoli a se suí, a se face innalt ; artigan la Sasii vechi, a se innălță, artizh la Slavi, vârș elevațiune. O istoria întrégă și numai în aceste cuvinte ! Turcii acărur origine se pune în Turkestan la spatele nordic a muntelui Asiei, adeva dincolo de Celți, trecând munții au primit cuvinte dela Persii celtisati.

Arta — din arda — predominesce deosebi la Persii, și de aci sunt numele : Artabanos, Artabasanos, Artabases, Artabazos, Artabates, Artagerses, Artachäes, Artajos, Artakanos, Artames, Artanes, Artaxerxes etc.

La Herodot, Persii se numesc : Artaii, țera lor : Artaia ; Stefan Bizantin o numesce : Ardaia, poporul Ardaii ; și anume partea muntăasă dela Babilon spre răsărit ; de unde au pornit Persii, de aci Ardassines, mătășă persiană. Dar forma de *arta* a fost lățita în Orient : Artagicerta ați Ardish oraș în Armenia ; *Artake* munte lângă Kizikos (aci pe ak il află din ac = ag = aighe) ; *Artakoana* oraș în Armenia, *Artaxas* oraș în Armenia, *Artakaena* oraș în Aria, *Artakamos* oraș în Phrygia, *Artouhas* duce al Hircanilor, *Arta* o fortăreță pe munte în Albania din Turcia ; *Artalbinum* o cetate a Raurachilor pe del lângă Basel (bin = pen, a-penini) ; *Artobriga* (Reginum la Romani, Regensburg la Nemți) în Vindelicia ; *Arthone*, oraș pe colnic în Auvergne ; *Artileul* oraș pe costa de del în Lorania în Franca (il = el, eul, wl, loc).

Artemia, o stâncă sântă la cei vechi în pregiurul Speier ; art, del, stâncă eimh sântă ; *Artemisson* munte în Argolis și în Arkadia, aci art însemnă nalt, pentru că mis e del ; *Artemissius* cap de del în Caria ; *Arsemita* în Chaldea, ați Dastag *erda* ; unde arda a remas în : erda ; *Artiacos* numirea veche pentru *Arsago*, amintit mai sus ; *Artiscos* riu lateral al Istrului, cât Ardeskos ; *Arthur*, nume de regi în Irandia, și Scoția, (din art mare, și ur (wr om, bărbat, lătinesce vir) ; *Artlunge* oraș în Alpii Rhetiei, din art nalt cu stâncă, lann loc, și ge (ke coe kae) îngrădire, locuință.

În România : *Artan*, sat în j. Gorj ; *Artina* numire veche în j. Teleorman ; în Ungaria : *Artand* sat în comitatul Bihor : (art-an, ăra d, e din da loc, du țără pregiur) *Artynd* în comitatul Clușului ; tot atăta, cât e artand.

Ertsis riu de munte în Siberia dela apus, ați Ir-tisch, din ard munte, ais apa ; *Ertény* (ert-en) în com. Tolna ; *Irtune*, munte în j. Mehedinț.

Ortona oraș în Caria în Asia mică, *Ortona* oraș în Samnium în Italia, lângă el se începe delul Volscilor. *Ortospana* oraș în Paropamissus (par din bar, erva pen din ban, nalt) *Ortospeda*, munte mare în Spania, ași Siera molina (sier = ser nalt, mol, munte); *Ortygia* insula ciclada în marea egeică, și alta în Sicilia; *Nergienort*, vârful insulei Nergien. *Orthavn*, *Ortans* locuri în Alpii Rhetici. *Ortenberg*, *Ortenau* munți împrejur spre Breisgau; *Ortelespitze* în Tirolul sudic, vârful cel mai nalt din Alpi; *spitze* la Nemți înseamnă vârf; dar *Orteles* purcede din *Ard del*, el mare, nalt, și es din aith, vârf, deci *Spitze* e repetițiune *Ortovie* sat în j. Suceava, *Ortahaza* în com. Zala, *Ortô*, (Ortova) în com. Șaroș.

Art, și asociatele, cu aspirațiune. *Hartberg* în Austria, *Hartenberg*, *Hartenstein*, *Hartenfels* (berg del, stein petra, fels stanca) și alte multe prin Bavaria de amede și *Württemberg* spre Franca, tote din: ard—en. *Harta* în com. Pestei, *Hartyan* (art—ian) în com. Nograd; erva în România, *Hartiesti* munte în jud. Gorj (de buna sema nu e de hartiă) și doue sate în j. Muscel. *Hort* în com. Heves. *Hortobagy*, riu și sat în com. Sibiiului; *hort* din ard, ort aspirat; ob e din *abh* apă, riu; a trecut în o, pentru că în rădăcina s'a format o = ort (precum veduram și mai sus) deci apă de munte; *agy* e superflu, e din *aighe* nalt, del, de unde la unguri *hegy*, deci e repetițiunea lui ard, ort.

Urte un riu în *Luxenburgul vallic* (gallic) în vechime *Urta*, atata înseamnă, cat: arda, arta. *Hortovanetz* în com. Liptó.

c) *Arz*, cu asociatele lui.

Arz și respective z cu sonul lui d.

Arzanene provincia muntoasa în Armenia; *Arzes*, ași oraș în Armenia. *Arzel* munte în j. Muscel, (cu z e scris la *Frunțescu*) aci erva formațiunea: *Ard-el*; *Arzinesti* loc isolat în jud. Dolj. *Arzeniorum* oppidum, ași *Erzen* în Armenia; *Erzerum* și *Erserum* oraș pe naltime în Armenia.

Orzen lângă *Bellamont* în *Württemberg*; *Oerzen* tot acolo. *Orza* munte în j. Dorohoiu; *Orzog* munte în j. Prahova. La *Frunțescu* sunt scrise cu d: *Ordesti* sat în jud. Mehedinț; *Ordovie* sat în jud. Prahova; *Ord* sat în j. Gorj (nu din planta: orz).

Urzinovie, munte mare în j. Prahova; cu rădăcina urz sunt mai multe: *Urzica*, *Urzicani*, *Urzicați*, *Urzinenca*, *Urziceni*, *Urzicesti*, *Urzici*, *Urzicuta* etc. Aci nu pote fi idea la planta urzica, ci la pozițiunea locului, ca și naltime, radicare, deci din ard = urz.

Arz cu pronunțarea arț.

Arzberg, munte în Bavaria lângă *Dachan*; *Arzbach* riu tot acolo și altul lângă *Tölz* în Bavaria. Asemene s'au susținut peste tot și numirile vechi de riuri, și Nemții au adaus: *Bach* = pariu, riurel. Cu aspirațiune: *Harz* în Germania, la cei vechi: *Aridadon*, acest nume purcede din ard, dar Latini adese ori baga cate o vocala intru consonante, asa aci s'a format arid și don elevevațiune, munte; can la Celți a insemnat alb, ca albeta sa se esprime apriat, s'a adaus doi d, și s'a format adiectivul: *candd*, albioat, Latini bagand pe unul intru doi d, formară: *candidus*, alb. *Harzgau* în vechime *Hartego*, partea nordica seu superioara *Harzului*.

În limba noastră, t din art s'a strămutat în ț. *Arțarii* sat în j. Jalomița; cu aspirațiune: *Hart stană* în j. Valce; de buna sema e pe naltime precum sunt stanele, și precum județul Valce e delos, și cu munți. *Harcz* = hart in com. Tolna; *harcz* în limba ungeresca înseamnă luptă, deci nu pote ave acest inteles. *Harczô* sat în com. Maroș-Torda.

Erz = erț. Acesta variațiune din ard, ni pare forte interesanta. *Erz* la Germani se adauga cãtrã o demnitate mare, se ține de titulaturele mari. *Erzherzog* în

semnã archiduce, din erz, archi, și herzog. *Herz*, e *erz* aspirat, și *og* e particulã augmentativã din *aighe* în compozițiune: ag, eg, og, ug. *Erzengel*, e archangel, *Erzbischof* e archiepiscop; *Erzpriester* protopop. *Erzgebirge* munții naltii, munții de frunte. Ne întelniram acicu erz, și pentru titulature, și pentru munți.

Erz la Nemți înseamnă și aramã (aes, aeris latinesc); *erz* la Unguri erz, aramã; dar Ungurii, *Erzgebirg* numesc ungeresce: *Érczhegység*, astfel munteniã, șir de munți de aramã, când aci nu e idea la aramã, ci la ard = arz — erz mare, nalt de frunte. *Erzberg* în *Württemberg*, *Erzgebirg* un șir de munți mari; *Herzberg* loc de cetate vechiã pe del lângã *Harz*, alt del în *Aargau*. *Herzegovina* ung. *Herzegovina* nemț. provinciã lângã *Bosnia* din ard = aird, erz, și aighe = eg. *Erycina*, munte în Sicilia, formã ca și hercinea, și d ancã în vechime a trecut în ț. *Hirzberg*, del în *Hessen* de sus. Ungurii au cuvântul *Herczeg* (*herțeg*) pentru de a insemna: principe; primatele țerii ancã are titulatura de herțeg.

În România: *Herța* se numesce un plaiu (cerc administrativ) din județul *Dorohoiu*, carele e muntos. *Herța* e pariu și *Herța* capitala plaiului. *Herțel* mãgurã în j. Dolj; (ancã o formã ca și: ard—el) *Herțanul* movilã în plaiul *Herța*. Mai sunt: *Hartesti*, *Herțoua* mãnãstirii, și *Herțona-Radeși*, comune în j. Bãcãu.

În Ungaria se aflã: *Herczeg*, teren ce se ține de delul: *Terehegy*; (dar, tar, dor, tor, der, ter etc. înseamnă: del, deci *Tere* e del și *hegy* erva del, numire nouã, cãtrã cea vechiã); *Herczeg* alt teren ce se ține de *Bori* (bar—bor e del) în com. *Hont*. *Herțegani* sat în com. *Hunedorei*; *Herczeghalom*, movila *herțeg* în com. *Pesta*. Aceste numiri de localități și au originea dupã situațiunea lor. — Se pote, cã atare principe a fundat comunã și la șes, dar atunci mai este și predicat.

d) *W* înainte de ard și asociatele lui.

O aparință forte curiosã, dar nu fãrã de causã. *W* în diferite dialecte celtice s'a pronunțat și ca și ou, u, la Galli ca și ou; la Bretoni acusi ou, acusi v, p. e. uad și vad, ce la noi e vad adeca apă. Dar *w* din inceput acusi s'a lãsat afarã, acusi s'a adaus, fãrã ca sã strãmute intelesul; acusi a aruncat vocala din inceput, și s'a pus w în locul ei; p. e. ar om bãrbat, și wr tot aceea vir la Latini. Jocol acesta a lui w se aflã ași deosebi în limba slavena, care de regulã schimbã vocala, p. e. din ard, erd etc. a fãcut: wrd, și în limba germanã, punend pe w inaintea vocalã. Prin aceste, V. *Obermüller* aretà, cã: *Warte*, *Wartberg*, *Wartstein*, *Werdenberg*, *Werdenfels*, *Wurtemberg*, *Würzburg*, *Wurzen* și alte multe sunt de origine celticã, adeca lãsand pe w afarã, precum și adausul: berg, burg etc. rãmãne: art, erden, urten, urz celticul.

Acesta o aflãm și la Unguri, ei inainte de ard, pun v, și intrã rd intercalazã un a, p. e. *Orda* de jos și de sus, la ei e: *Varadja*, *Oradia*, nemț. *Gross-Wardein*, ung. *Nagy-Várad*, *Peter-Wardein*, *Pétervárad* etc. Intercãlarea acesta e în natura limbei lor, p. e. *Kreutzer* cruceriu, ung. *karajezár*. Dar cu v inainte se aflã și în România, *Vardite*, *Vardin*, *Vardie*.

Dr. At. Marienescu.

C u g e t ă r i.

Nici odatã o femeie nu e mai espusã sã cadã de cãt când se crede neinvincibilã. (*Crébillon fiul*.)

Femeia e fãcutã mai mult ca sã fie iubitã, tot ca și florile, e nu simț nimic din mirosul lor, dar care-l dau ei sã-l mirôsã; femeile sunt adevãrate flori de amqr. (*Alphonse Esquiros*.)

SALON.

Încă odată Siretiul.

Domnule Redactor!

Cetind numărul 38 al pré stimatei Dvóstre foi, am fost surprins de ușurința cu care dl Sirețel răspunde la descrierea mea a excursiunii la Siretiu, dându-mi prin descrierea a unor scene din viața socială a Siretiului un avertisment la descrierea lucrurilor de o importanță așa mare istorică și caracteristică pentru României și să bag de seamă de a fi în viitor folositor românilor și omenirii.

După dl Sirețel am dat Românilor Sireteni testimoniul de mârșavi și miserabili, compromițând astfel națiunea. La aceste invinováțiri nemeritate și pré puțin contemplative me simt îndătorit a răspunde și ve rog dle Redactor a publicá șirele aceste in pré stimata-ve fôie.

Cu tóte că dsa imi impute, că am calificat pe Sireteni de mârșavi și miserabili, in avertismentul seu cătră mine găsește pe Sireteni „ambitioși și mândri“, „ce-i nenorocirea lor“, și că „invidia lor într'olaltă i-au adus sárăcie, surpându se unul pe altul“; ei „isatioși și chiamă nu mai musica jidovescă și nu cea țigănescă-romănescă, care-i bună“; is cheltuitori, și „aicia se cunósce firea lor boerescă și liberă“, „mai degrabă n'ar avé mâne ce mánca decât să nu facă nunta cu trei zile“ etc.; unii Sireteni is „tare sgârçiti, că nu-i mai recunoseci că-s Români“, „in petreceri nuse găsece bine“, „femeile rid tot timpul una de alta și a doua și, fiesce-care are cođi noue“, „om séu femeie nu există fără poreclă“ etc.

Da, dle Sirețel asta întrece tóte idealurile dtale. Te plângi de mine și-i faci ambitioși, invidioși, cleve-titori, cheltuitori, ațioși dară chiar și sgârçiti și femeile svádóse. Eu am đis franc, orașenii sânt sêraci, șed in mahalalele orașului, Jidanii și streinii stau in mijlocul tîrgului, concentrând capitalurile orașului și României nu pot face concurență comerçului strein, neavând nici un comerçiu și am adus ca dovédă că orașul alege tot una deputat un strein in ciuda solidarității Românilor din Siretiu, fiind ei in minoritate.

In aserțiuni de acestea a găsi o batjocură și imputare de mârșavie și miserabilitate, este o asemenea contrarietate, ca și a-și propune de a apêră pe cineva și in loc de asta a-l batjocóri bine. Siretenii șed in mahalalele orașului și nu-s așa de bogați ca Jidanii este o mârșavie și miserabilitate a Românilor, dară ei sânt ómeni cu mare inteligență, că-s prefăcuți și și-reți, cheltuitori, svádóși, reutătioși și ațioși și-s tare bogați, căci se retrag mai bucuróși între dênșii, cuiburile lor is albe și incungiurate de flori, femeile vind pe piață cêpă și cepoi, și lucră la cogióce, ba au și care in etagiu in mijlocul tîrgului, dară tóte-s incurcate in proces cu Jidani și-s sêraci, căci sânt invidioși surpându-se unul pe altul, și-s și mari naționaliști, căci tinerii se imbracă nemțesce și limba și portul și au stricat. României din Siret sânt după d. Sirețel dară stêlpii și spriginul Românilor din Bucovina, de nu cêpă și cepoi și cogióce, dară și cu sárăcia, naționalismul lor. La acestea tóte trebuie să fie o ofensă a đice, că României locuiesc mai mult in mahală și că comerçiu e in mâ-nile Jidanilor.

Ori cine intră in Siret, dá numai de firme-jidovesc nemțesci, asemenea de case jidovesci și streine, de jargul jidovesc, érá nici de loc de magaziele și du-

gheniile de cêpă și cogióce. Trebuie să le cauți cu lumină, asemenea și bácialele și comptoirele române, căci ele nu există afară de fantasia patriotului și diplomatului Sirețel. Ce fac ai noștri? „Siretencele“, đice dl Sirețel, vind „in fie care marță cêpă și verdețuri pe piață“.

Acestea să fie comerçiu? Acestea nu-s comercian-te, de și se numesc între olaltă, după dl Sirețel „cucóna“ și „duducă“, ci ele-s precupețe. Dl Sirețel đice la asta, fie-care Siretean e cogiocar, poporul întreg din Bucovina e imbrăcat de Sireteni“, și despre asta, „D. O. nici nu pomenesce“. Despre ast renume însă nu scie țera nimic. Cogiocăria Siretenă ca și cea din Suceva și din Radăuți produce numai cogióce țărănesci. Asta deci nu-i uu articol cu care s'ar puté concură cu produsele Europei și cari le ar egalisá.

Acestea-s idei ciudate și întorse de a egalisá cu cêpa Siretenă și cogiócele țărănesci din Siret un comerçiu strein dotat cu tóte produsele artei Europene și a cualificá pe un alt, că injură, spuind asta. Găsim noi in Siret magasi și espediții, cari ar espedá cêpa și cogiócele cele renumite din Siret in districtele Bucovinei, in România séu in Galiția și Rusia? Nu, și nici nu póte să există, căci industria cogiocăriei și cepăria din Siret se află pe o așa de jó-să tréptă, in cât nici nu se póte considerá încă ca un artist de comerçiu. De ar fi altfel Jidanii noștri de mult l'ar fi întrebuintat.

Dl Sirețel a greșit deci decă revindică comerçiu jidovesc-nemțesc din Siret pentru Români, adresându-mi pe lângă povețe, ce nu-s bine chibzuite și cari indică pré multă incredere in provincialismul seu restrins, și adresele de ușurință și clevetire. Noi dejudecând după rectificarea întregă am trebui să o ținem de juvenală.

Sciind dlui mai mult ca un drumeț puté să descrie Siretiul mai pe larg, fără a opinti pe altul: eu sciu mai bine, de și nu-s đarist și nici archeolog. In loc de a cualificá pe umoristi și điaristi de cleve-titori, amintindu-i menirea lor adevérată pentru omenire și cauza română, ar fi fost mai la loc puțină modestie și recugetare.

Dl Sirețel s'ar fi introdus atuncia la publicul român cu mult mai bine și nu unul din archeologi ar fi scăpat de ocasiunea de a se ocupá cu o anticitatea nou aflată pe câmpiele orașului Siret. In dejudecările situației nóstre trebuie se fim iubitori de adevér, și să judecăm trebile cum sânt și să nu inșelăm opinia publică română prin mândrii, ingâmări și minciuni patriotice, susținând lucruri, cari nu există, căci numai astfel póte să fie lupta pentru existința naturală in-coronată cu succes; apucătura asta e stricațiosă și remâne aceea, ce se chiamă la Nemți: „politischer Schwindel“.

A face din precupețe cu cêpă și cepoi comercianți renumiți a la Viena și Paris, Berlin și din cogiocari țărănesci industriași mari a la fabrici din Viena este a inșelá lumea și a ride de adevér. Asta este dle mai mult ca „ușurință“ și nu este clevetire, ci a ride de sórtea nației și o batjocură pentru ea, și nu i de loc folositor omenirii dară nici chiar fanatismului patriotic orb. Asta-i, dle Sirețel, de o importanță mare istorică, dară și caracteristică ca și ingâmfarea provincială.

Case romănesci in mijlocul pieței și in centrul orașului nu să află și nu trebui a merge in strada jidovescă spre a se convinge despre asta. Cu puțină cêpă in grădină séu in câmp și cu câte va fálci de câmp cu popușoiu séu secară și ca đileri nu cumpêră in đilele de astăzi burghesii case cu etage; acú să recere mai multă inteligență.

Și asta putea să scie dl Sirețel. La noi in Bucovina nu-i burghesul cu cultura aceluia din Germania,

și dlui singur atestă, că Siretenii sînt și sëraci, de și-s „prefăcuți și șireți“; dară astă nu-i destul pentru a adună avuție și a concentra capitalul unui loc în mâinile sale.

Dlul Sirețel și scie, că ori-cine o să protesteze în Bucovina, decă l'ar numi cine va „burghesi“, asta-i sinonim cu ciobotari, și acū după dl Sirețel și cipar și cogiocar. În Europa însă burgherul este sumeț de acest titlu, fie el și amploiat și comersant bogat; peste sine cunósce el numai aristocrația.

Dlul Sirețel spune că nu m'am interesat de trecutul istoric al Sirețului. Dară eu m'am interesat de prezentul, de antichități și „case moldovenesci“ din secolul trecut érá nu de colibele și cuburile de astăzi ale Siretenilor, și nici de loc de istorie. Dară și dl Sirețel se ocupă de legende și le crede istorie.

Și acum, dle Sirețel: „Cum îți place cépa din Siret“.

Dionisiu O. Olinescu.

Primul congres al medicilor, veterinarilor și farmacistilor români.

— Bucuresci 6, 7 și 8 oct. st. v. —

Sala senatului a fost în aceste zile transformată într-o cameră a cutărui bolnav unde să adună consiliu medical.

Nici pat, nici bolnavi, nici aparate chirurgicale n'au lipsit pentru ca să fie asemenarea completă. Eu am ocupat locul ministrului în cel mai strict sens fizic al cuvântului.

Congresul medicilor a reușit peste așteptare. Dîc peste așteptare căci nici noi înșine nu credeam să facem pentru început așa de mult și atât de bine. Congresul s'a deschis de cătră președintele dr. Felix. A dîs că de multe ori fu întrebant umblând pe la congresele străine internaționale, nu cumva s'ar puté adună lumea medicală din totă Europa la un congres în capitala României. Seuză a fost că Bucurescii acum își fac toaleta, dar propriaminte ne-am scuzat căci ne-am simțit mult mai slabi decum sîntem. Congresul național-medical a probat că medicii români țin pași cu știința și au firma voința d'a merge mereu înainte. Felix încheie urând în sănătatea Maj. Lor.

Luă cuvântul apoi Ion Brătian și dîce: Maj. Lor regretă cu mahnire absența lor și trimit salutări esculapilor români. Medicina este știința, care e serioasă și reală și sîm fericit a puté constată că tocmai medicii cari sînt cei mai devotați bărbați științei lor, deschid era congreselor medicale în Bucuresci.

Apoi primarul capitalei Fleva bineventă congresul în numele capitalei.

Să începură apoi lucrările. 150—200 de ómeni de specialitate au lucrat parte în adunările generale, parte în secțiuni, au lucrat 3 zile neconținut dela 2—6 și dela 7½—11—12 ca să termine tóte lucrările prezentate.

Atata putere productivă și voința d'a munci face onóre ori-cărui congres a națiunilor civilizate. Nici o petrecere, nici o excursiune, nici o sêrbătore pompoasă care e caracteristica celor mai multe congrese străine aci n'au fost. Singurul banchet ce s'a dat în ziua ultimă a fost mai mult bucuria omului ce și-a terminat bine munca și repozarea materiei perdue prin muncă. De și o bună dispoziție, dar nu o expansiune escesivă un ton vivace dar stêmpêrat.

Decă ici coela să auđiau espectorări, mai tar asta să frecă contra mesei care érá pentru 20 lei, și apoi medicii sînt cunoscuți de gurmanđi precepți. 2

óre a durat banchetul și apoi par că toți aveau să se adune la óră ficsă la cutare bolnav deodată au părăsit toți localul.

De multe-ori am auđit dîcînd că nimic mai enuiant decăt o petrecere doctoréscă. E bine m'am convins că e așa. N'a fost nici un suflet de altă branșa decăt medic, farmacist ori veterinar. Nici ministru, nici primar, nici un gazetar. Esplicația să caută în impregiurarea că congresul a refuzat banchetul oferit de guvern și acela oferit de comuna Bucuresci.

Acésta atitudine bîrbătéscă nu pré érá obicînuită nici în țeri struine decum în România. Asta a frapat și acum supêrat pe cei refușați.

La banchet dr. Drăgescu din Constanța a ridicat un toast în versuri care se termină cu „scumpa Românie“. Congresul viitor va fi în 1886 la Iași. Un lucru m'a pus în mirare. La tóte congresele să vêd ómeni fôrte mulți coplesiti de decoratii. Aici n'am vêđut nici unul cu tóte ca să scie că chiar în România sînt mai mulți decorati.

Să vede că medicii români nu umblă după potcove cu cai morți. Érá să uit ce mai mult pôte interesă publicul „Familiei“.

Ds. dr. Cuțarida a luat parte la lucrările congresului și am regretat absența ei dela banchet unde pôte contribuiă câtva la încăldirea noastră astfel lipsa totală a femeilor și parțială a șampaniei d'ajuns a făcut să ne simțim în „Lumea unde ne urim“.

Dr. G. V.

Literatură și arte.

Fabulele lui Țichindeal. Părintele Ioan Rusu, paroc gr. or. în Arad, emerit director al institutului pedagogico-teologic de acolo, va publică în curênd o nouă prelucrare a fabulelor lui Țichindeal. Aceste fabule, după descoperirea părintelui Rusu, sînt traduse și localitate după ale literatului sêrb Dositei Obradovici, care le-a tipărit la 1788, pe când cartea lui Țichindeal a apărut în 1814. Părintele Rusu a îndreptat traducerea, după teextul original sêrbesc, mai adaugînd și alte fabule și biografia lui Dositei Obradovici, adevêratul autor al fabulelor.

Done raporturi La Sibîiu în editura „Observatorului“ a apărut o broșură sub titlul: „Doue raporturi de ale acelor prefecți de legiuni românesce, cari în anul 1848/9 au susținut luptele cu insurgenții unguri până la reîntrarea trupelor imperiali în Transilvania. Traduse după teextul original german, subșternut guvernului central din Viena și apoi publicate în „Romanen der österreichischen Monarchie, Viena 1850“. Raportul prim este a lui Simeon Balint, al doile al lui Axenti Sever. Prețul broșurei nu este însêmnat.

Di Teodor Ceontea profesor preparandial în Arad a scos la lumină a doua edițiune din: Compendiu de geografie universală, prelucrat în usul școlilor medie și a preparandielor, cu 18 figuri originale intercalate în teext. Prețul 1 fl. 50 cr.

Primul cîlindar pe 1885 a apărut. Acesta e: „Noul cîlindar de casă pe anul comun 1885“, edat de librăria Alexi în Brașov. Cîlindarul, afară de novela „Făclia“, apărută și în fôia noastră, conține multe materii instructive și o bogată parte calendaristică. Prețul 30 cr., în România 75 bani.

Pămêntul și Omul. Sub acest titlu a apărut la Bucuresci, în tipografia Academiei Române, partea primă a unei scrieri prețioase de dl Ion Ghica. Prețul 2 lei.

Carte de rugăciuni. Di Vasile Păteas, preot în Er-Otoan, publică invitare de prenumerațiune la căr-

țica de rugăciuni și cântări bisericesci: „Icôna Sufletului“, prelucrată de dsa din st. cărți canonice. Cartea va cuprinde cam 160 de pagini, conținând rugăciuni, învățături și îndreptări. Va eși de sub tipar la sfârșitul lui octombrie și va costa 45 cr., în legătură mai frumoasă 55 cr., în edițiune elegantă 75 cr. Dacă acesta lucrare va fi bine compusă, prin ea se va face un bun serviciu literarei și cauzei noastre culturale. A se adresa la autor, p. u. Tasnád-Szántó.

✧ **Statua lui Tudor Vladimirescu.** „România“ spune, că proiectul statuei lui Tudor Vladimirescu, făcut de dl M. Ștefănescu, este gata. El a fost trimis din Roma dlui C. I. Mitileneu, directorul diaruului „La România“, care se află în Bucuresci.

✧ **Bustul lui Tell.** Cetim în „Voința Națională“: Bustul decedatului general Ghr. Tell, lucrat cu multă artă și esactitudine de sculptorul român Georgescu, se află în cabinetul dlui secretar general al ministerului instrucțiunii publice. În curând acest bust va fi așezat în incinta adunării deputaților.

✧ **În fața vieții.** Acesta este titlul romanțului ce a apărut în zilele acestea la Bucuresci, de dl Duiliu Zamfirescu, ale cărui scrieri în prosă și versuri sânt cunoscute cetitorilor. Prețul este 4 lei, și se află de vânzare la toate librăriile de acolo.

✧ **Cărți de școlă.** În tipografia seminariului din Blaș a apărut: „Esercție practice pentru învățarea limbii magiare“ de Negruț-Ungurean. Prețul? — În editura librăriei S. Samitca, din Craiova, a apărut „Abecedar ilustrat“, după sistemul scriptolog pentru învățarea vorbirii, a scrierii și a citirii, de D. Dogar. Prețul 25 bani.

✧ **Numarul ȋiarelor române.** În limba română apar în Austro-Ungaria, 2 ȋiare politice în toate ȋilele, 2 de trei ori pe săptămână, 2 de 2 ori; 5 foi și reviste literare beletristice, 2 bisericesci, 1 poporală și 1 umoristică. România, la Bucuresci 13 politice în toate ȋilele, 7 săptămânale, 1 de 2 ori pe lună; 22 reviste literare, științifice, beletristice, bisericesci, pedagogice, 1 umoristică, 6 oficiale; în provincie 6 ȋiare politice în toate ȋilele, 3 de trei ori, 3 de 2 ori și 30 odată pe săptămâna, 1 odată pe lună; 9 reviste, 3 foi umoristice, 5 oficiale.

Teatru și musică.

✧ **Teatrul Național din Bucuresci.** Societatea dramatică română a jucat joi la 4/16 oct. a doua oră piesa: „Hamlet prințul Danemarcei“, tragedie în 6 acte, de Shakespeare. Dnii Manolescu, Notara, Velescu și dōmnele Romanescu și Notara debutară cu mult succes în rolurile lor.

✧ **Un concurs musical,** între artiștii de cânto, vioră, orchestre și lăutari, din Iași, Bucuresci, Ploști și Brăila, avu loc joi, 4/16 curent, în localul esposițiunii din Iași, a cooperatoților români, la ora 2 m. p. Juriul esaminator fu compus din dnii Gros, directorul conservatorului, dnii Eduard Caudella, Teodor Burada, G. Musicescu și Humpel, profesori de musică, cum și întrgul comitet al esposițiunii.

C e e n o u ?

✧ **La adresa damelor române din Lugoș** primim un călduros apel, spre a formă și acolo o reuniune filantropică de dame. Încât scim noi, o astfel de mișcare s'a pornit acolo mai de mult, însă apoi a adormit. N'ar trebui decât înviate. Noi sântem convingși, că onorabilele dame române de acolo vor face

acosta și fără d'a fi invitate; de aceea credem de prios a publică apelul care ni s'a trimis.

✧ **Reuniunea femeilor române sëlăgiane,** pe baza decisiunii adunării gen. din anul 1833, aduce la cunoștința celor interesante, că în adunarea sa generală ținândă la anul viitor va premia cu 2 galbini pe aceea dōmnă soție de învățator din comitatul Sëlăgiului, care în școlă bărbatului seu cu școlărițele va produce mai mare rezultat în lucrările de mână și în industria de casă. Competentele la premiul amintit au a se însinua până la 1 iunie 1885 la dna Clara Maniu presidentă și dl Andreiu Cosma secretar al reuniunii femeilor rom. sëlăgene în Zelah.

✧ **Fundațiunea Stroescu.** Se scie că soții Mihail și Elisa Stroescu din Basarabia au dăruit statului român suma de 50,000 ruble, din venitul cărora să se îmbrătătescă instrucțiunea rurală în România. Dl B. P. Hășdēu, care, după cererea donatoților, urmăză să fie consultat în privința adevăratelor lor dorințe, solicită la ministerul de culte din Bucuresci următoarele: 1. A se fundă doue școle rurale modeluri: una în județul Tutova, în apropierea Bērladului; cealaltă în județul Dolj, în apropierea Craiovei. 2. Fie-care din aceste școle să fie constituite din o grădină de copii pentru vârsta dela 3 până la 7 ani, șese clase primare pentru vârsta dela 7 până la 13 ani, o școlă de adult pentru vârsta dela 13 până la 7 ani. 3. Școlă rurală model din Lutova să pōrte numele „Elisa Stroescu Basarabiană“; ȋr școlă rurală model din Dolj „Mihail Stroescu Basarabian“.

✧ **Mobilierul palatului regal din Bucuresci** s'a dat, după cum cetim în „Românul“, unei din cele mai mari case de mobile din Paris, fabrica Daumont, care trebuie să predee tot gata la 1 februarie. Scara de onōre e de marmură roșie. Păreții vestibulului sânt tapișați cu stofă „viel or“ țesută cu ecusōne. Lampadere de bronz iluminează totă intrarea. Salonul de danț, stil Louis XV, e în mētasă galbenă. Sala tronului e în stil bisantian ca și tronul. Salonul ambasadorilor e în tapete d'aubusson. Sofrageria e în nuc vechiu cu tapete de gobelin. Odăile de joc și de fumat sânt mobilate în stilul moresec.

✧ **Esposițiunea din Iași a cooperatoților români** s'a îmbogățit cu o mare cantitate de tablouri în oleiu și creion și lucruri de mână demne de admirat; trimise de cătră direcțiunea Asilului Elena Dōmnă, care e sub patronagiul reginei Elisabeta.

✧ **Reuniunea femeilor române din Sibiu** a mai primit obiecte pentru tombola ce va arangia, dela damele și dela domnii: Dra Ecaterina Rădulescu, 2 funduri de perină croșetate; dra Iulia Androne, 4 metrii de dentelă croșetate; dra Elena Th. Nicolau, 8 metrii dentelă croșetate; dra Lucreția Petric, una pantlică brodată pentru pușca de vēnat; dra Maria Dumitru, una taviță de hârtie; dna Octavia Ștănescu n. Bariț 4 sticle cu dulcēță; dna Agășia I. Droc, 1 Blid în argint și cristal pentru inghiețată; prin dl I. German colectant: dna Amalia Albu; 2 păhare de flori; dna Iuliana Zeri, 1 ștergar; econōma Eva Opișă, 1 ștergar, una merindēță; dna Ana Ilieș, 1 ștergar; dna Maria Bontescu n. Bariț, una liră turcēscă; dna Ecaterina Prișcu, una corfiță de bilete cu brodărie; dna Maria Gligor, colectantă, un ștergar brodat, una servietă pentru pōme brodată; dna Carolina Bubeniu, un călimar, una perinuță pentru ace; dna Carolina Pag, 1 cadru pentru fotografie, un țitor de orologiu; dna Irina Tomuța, 1 periniță pentru ace, 1 servet pentru pōme; dna Tecla Comșa, 1 sort țitalian brodat; dna Carolina Comșa, 1 acoperitor pentru cilindru de lampă; dna Iulia Szabó, 1 buchet de flori artificiale; dna Gizela Muresescu, 4 inele pentru servete brodate; dna Valeria Murescu,

una tavă pentru lampă; dna Albertina Criscior, una corfiță de bilete din ată; dna Amalia Bolbocă, una păreche legători de ciorapi cu aplicațiune; dna Eufemia Bolfa, una corfiță de bilete din lână; dna Georgina Beovicu, 1 insemnător de cetit; dna Maria Beovicu, o tavă pentru lampă din lână; dna Ana Sida una tavă pentru lampă din lână; dna Carolina Borlea, una căciulă comodă.

✦ **Stipendiile din Blaș.** Prin Ordinariatul arhiepiscopesc gr. cat. din Blaș de presente — cum aflăm din „Fóia bisericească” — se administrează și se conferesc 72 de stipendii, și anume: 6 à 315 fl., 6 à 84 fl., 12 à 63 fl., 1 à 60 fl., 5 à 52 fl. 50 cr., 2 à 120 fl., 1 à 60 fl., 3 à 60 fl., 1 à 50 fl., 3 à 400 fl., 3 à 300 fl., 6 à 200 fl., 6 à 100 fl., 7 à 60 fl., 4 à 60 fl., 5 à 40 fl., 1 à 100 fl., 1 à 200 fl. Total circa 8562 fl. 50 cr. v. a. La aceste se mai adaug: 1 à 400 fl., și 1 à 300 fl., al căror capital nu-l administrează Ordinariatul din Blaș, ci are numai influență la conferire, cu cari împreună capetăm cifrele de 9262 fl. 50 cr. v. a.

✦ **Societatea de lectură „Virtus Romana Rediviva”** a junimei studioase din gimnasiul românesc gr. c. dela Năsăud s'a constituit pe anul școl. 1884/5 astfel: Conducător al societății s'a designat dl prof. dr. Constantin Moisil; președinte Cassiu Maniu, stud. in cl. VIII; vice-președinte Gabriel Precup, stud. in cl. VII; notar Octavian Harșan stud. in cl. VIII; cassar Augustin Roțiu, stud. in cl. VIII; bibliotecar Gabriel Telega, stud. in cl. VII și controlor Iosif Filipan stud. in cl. VII.

✦ **Societatea de lectură „Andrei Șaguna”** a clericilor și pedagogilor institutului Andreian din Sibiu și-a ținut ședința de constituire in 13/25 septembrie sub președința dlui director seminarial I. Hania. S'au ales: Dr. Ioan Crișan, profes. seminarial, president; Vergil Oniț, cl. a. III vice-president; Romul Mircea, cl. a. III redactor la fóia societății „Musa”; Tit Strimbu, cl. a. III controlor; Ioan Cocos, cl. a. III notar al corespondențelor și Nicolau Clonța, cl. a. II notar al ședințelor; Iosif Gomboș, cl. a. II bibliotecar și Eremie Iliescu ped. a. I vice-bibliotecar; Ioan Slăvescu, cl. a. I cassar; Romulus Pop, cl. a. III, Vasiliu Gan, cl. a. III, Vasiliu Duma și Nicolau Terhetea cl. III, Emilian Popescu și Nicolau Muscă, cl. a. I, Vasiliu Măgherușan, ped. a. III și Vasiliu Bărbat, ped. a. II. membri in comitetul societății.

✦ **Alegere de învățător.** Din Vascoiu-Băresci ni se scrie, că la 12 l. e. s'a ținut acolo alegerea de învățător gr. or. Dintre doi candidați fu ales prin aclamațiune zelosul învățător interimar Vasiliu Sala, care se bucură de simpatie generală.

✦ **Sciri scurte.** *La universitatea din Cluș* s'au in-scris pe anul școlar curent numai 36 de români. — *Di Dimitrie Antonescu* ș-a mutat cancelăria advocațională din Boșca-montană la Arad in strada Kossuth nr. 68. — *La Deș* s'a arangiat la 27 septembrie, sub conducerea părintelui protopop Ion Vele, o petrecere populară, care a produs 50 fl. pentru fondul bisericeii ce se zidesce acolo. — *„Suveica”* se numește o societate instituită in Vaslui in România, cu scopul de a se da o dezvoltare sistematică și rațională produselor de țesătură națională. — *Luminarea electrică* in Timișóra s'a introdus înainte cu doue săptămâni; Timișóra e primul oraș in totă monarchia, care se luminează cu electricitate. — *O candidată la președința Statelor-Unite.* Dna Belva Lockwood, care eserecită la Washington profesiu-nea de avocat, a primit candidatura la președința Statelor-Unite, ce i se oferise de „California women's

Rights Convention (Convențiunea californiană a drepturilor femeilor”).

✦ **Neerológe.** *Simeon Popovicu*, paroc gr. or. in Bichiș, a incetat din viață la 2/14 octombrie, in anul 67 al vieții și 42 al căsătoriei și al preoției sale. Il plâng: soția Maria Popovicu născută Șerban, fiii sei: Iustin și soția acestuia Axenia Stancovicu, Stefania și soțul acestuia Florian Popovicu, Alesandra și soțul acesteia Ioan Besan, Emilia și soțul acesteia Ioan Petruț, Rosalia, Silviu, Aureliu și Maria, nepoților și numeroși consăngeni. — *Ioan Oniț*, neguțător in Sebeșul-săseșc, a repausat acolo in 14 l. e. după suferințe îndelungate, in vârsta de 47 ani.

L o g o g r i f

de Emilia Nicóra.

Cel dintéiu cuvânt însemnă
Un nume de bărbat,
Care se dă mai cu sémă
La ómenii din sat;
Al doilea in singular
Este verb aucusiliar.
Aceste doue cuvinte
La olaltă alcătuite,
Dau o mândră capitală
Dintr'o glorióasă fěră.

Terminul de deslegare e 2 novembre. Ca totdeuna și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

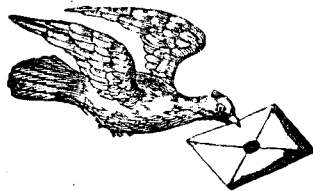
*

Deslegarea problemei canonice din nr. 34:

Omul cu muerea a fost — tata și fiica sa.

Deslegare bună ai-a sosit de la dónnele și dónni-șórele: Eufrosina Popescu, Amalia Crișan, Sidonia Major, Octavia Popovici, Iulia Pop și dela dl N. Teodorescu.

Poșta Redacțiunii.

Dnei E. C. in U. „Amicul Familiei” din Graz n'a fost edițiune română, ci proprietatea unui librar străin.

Când natura n'tréga tace... Nu o putem întrebuință.

Dlui G. N. R. Se va urmă conform dorinței Dv Drama a sosit și vom publică-o dóră încă in anul acesta. Din poesii una,

eșind de atunci in alt loc, nu se mai póte publică și la noi. *Desi.* De odată cu sosirea corespondinței ni-a vinit și țiarul in care aceea și apărú. Prin urmare nu o mai putem reproduce.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sərbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminea 20 după Rusale.			Evang. 4 dela Luca v. 3, a inv. 9.		
Duminea	14	26	(†) Sf. Paraschiva	6 36	4 52
Luni	15	27	Mart. Lukian	6 37	4 51
Martí	16	28	Mart. Longin	6 38	4 49
Mercuri	17	29	Prof. Osie	6 40	4 47
Joi	18	30	Ap. Luca Ev.	6 42	4 46
Vineri	19	31	Prof. Ion	6 43	4 45
Sâmbetă	20	1	Mart. Artemie	6 45	4 44

Proprietar, redactor respunțător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală.